

LA REVISTA

SUMARI

Catalanisme, valor universal, *per Martí Esteve*.—La pronunciació del català literari, *per P. Barnils*.—Per damunt de la baralla, de Romain Rolland, *trad. de J. Farràn i Mayoral*.—Poesia francesa: La Jova Tarentina, de André Chénier, *trad. de Miquel Fortesa*.—Poesia catalana: Nocturn, *per Guerau de Liost*.—La pintura catalana, la seva herència i el seu llegat, *per Josep Aragay*.—D'Educació Moral, *per Alexandre Galí*.—Lletres: «De l'Horta i de la Muntanya», de Eduard L. Chavarri, *per J. M. López-Picó*.—Dieta-ri Espiritual: Els Cursos Monogràfics d'Alts Estudis i d'Intercanvi, L'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana.



BARCELONA

MCMXVI

Núm. XV

ANY II

SUMARI DEL NUMERO 14

El sobirà joiós, per J. Farràn i Mayoral.—Venus i Adonis, de Shakespeare, trad. de M. Morera i Galicia.—Prefaci de la Introducció a la Vida Devota, de Sant Francesc de Sales, trad. de Frederic Clascar.—Moralitats i Pretextos, per Josep M. López-Picó.—Poesia catalana: Faci's vostra voluntat, El meu prec, Mon amor, Abril, A ma germana Agnès, per Mercè Vila.—«Gente-bien» i «Cuadros-mal», per Carles Soldevila.—La Esculptura Catalana, per Martí Casanovas.—Lletres: «Sonates», de Joan Molas Valverde, per Joan Arús.—Dietari Espiritual: Commemoració Cervantina, El VIII Curs d'Expansió Comercial.

LLIBRES NOUS

CARLES SOLDEVILA

PLASENTERIES

Societat Catalana d'Edicions

Preu: Dues Pessetes i mitja

Es ven en les principals Llibreríes

JOSEP M. DE SAGARRA

EL MAL CAÇADOR

POEMA

Preu: Set Pessetes

Es ven en les principals Llibreríes

J. M. LÓPEZ-PICÓ

OP. VII

PARAVLES

POESIES

Preu: Dues Pessetes

Es ven en les principals Llibreríes

ALEXANDRE PLANA

SOL EN EL LLINDAR

POESIES

Societat Catalana d'Edicions

Preu: Tres Pessetes

Es ven en les principals Llibreríes

FÁBRICA DE LENTES I CRISTALLS

DE TOTA CLASSE

ANTONI HURTADO

CASA FUNDADA EN 1860

Especialitat en cristalls receptats per senyors oculistes

Escudillers Blancs, 1. - BARCELONA

Les Arts Gráficas

JOAN COMAS

Rambla, 81 i Lucy, del 1 al 30. - SABADELL

LA REVISTA

ANY II.

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

MAIG 15

NUM. XV

ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 613 - BAIXOS

Suscripció trimestral, 1 pta. — Número solt, 20 cénts.

1916

CATALANISME, VALOR UNIVERSAL

Si el Noucents marca a Catalunya l'hora de la intervenció de la seva cultura en l'ordre universal; si, per tal d'assolir aquesta civilitat universalitat sacrifica, entre planys de literats casolans i sòrdids excursionistes, un gran nombre de coses reveladores d'una catalanitat pintoresca; així en política s'és manifestada una fretura intervencionista, no demanant tan sols que sien consagrades i enrobustides les institucions nostrades, ni contentant-se amb una Catalunya *rica i plena*, però reclosa en els seus límits naturals, sinó—maldament una lògica barata ho faci equivaler a començar la casa per la teulada—ja avui basar la nostra política, àdhuc imposant-se el sacrifici de quelcom nostre preadíssim, en un franc imperialisme català.

No és certament cosa estranya veure com el sol mot d'imperialisme fa esborronar a mant catalanista. Si la nostra intervenció fos parella a la dominació contra la qual ens rebel·lem avui; si fos només que la cobejança d'unes colònies per explotar, fóra ben migrada cosa i no gens lloable idealitat. I és que així jutgen de l'imperialisme els al·ludits. Mes aconseguir l'Imperi no vol dir convertir altres Estats en províncies i privar-los de la personalitat llur.

Es, precisament, arma de fecunde imperialisme el reconeixement d'aquesta personalitat, car imperialisme és actuació, és, reconeguda la pròpia superioritat, estendre-la, imposant-la saviament; i fóra sols signe de turpitud si, en obrar de la fàisó indicada, s'arribés—com necessàriament esdevindria—a una gens eficaç exageració absolutista, talment l'home qui tot volent dreçar a son albir l'arbre novell ho fa tan maldestrament que, en lloc de dominar-lo, el trenca.

Es més, la tasca de penetració, de col·laboració d'uns pobles en el regiment d'altres, de tutoria en fí, pot exercir-la un poble sotsmès damunt del seu propi dominador. Els barbres en els seus temps de fortitut selvatgina dominaren Roma decadent, mes la cultura llatina els fou imposada. Catalunya, avui, té tot just iniciada la readquisició de la seva personalitat distinta per damunt de la Espanya amorfa actual, mes ja d'aquesta Espanya empobrida, però que ens imposa encara mantes i considerables trabes, en surten adés i ara veus demanant la injuncció de Catalunya com a únic mitjà eficaç de regeneració. No és això reconeixement de la nostra superioritat? No és aquesta major capacitat cosa indispensable per a fer d'un Poble un Imperi?

Nosaltres creiem que un poble no freturós d'imposar el seu *jo* nacional és sempre un poble feble. Podrà haver assolit en el seu governament un màxim benestar pels seus ciutadans, podrà ésser l'hisenda de l'Estat—si està políticament constituït—tan pròspera com se vulgui, mes en molts dels ordres serà sempre província d'altres pobles i hauràn de tèmer la llur poixança si a aquests els és convenient de fer-la sentir; que el poble que no s'imposa ha d'ésser d'una manera o d'una altra absorbit.

El no arribar a assolir l'imperi és, doncs, signe de mancament d'aquest darrer grau de plenitud quan, haguda consciència pleníssima del *jo* nacional, amb un geste d'orgull es proclama i s'espandeix.

Mes a Catalunya, tot just en un estat de incoada reivindicació, on encara resten catalans catalandòfobs—i no és una frase—on són en gran nombre encara els provincians,

on se consideren exagerades teoríes mansament regionalistes, on els nacionalistes són en minoria, com pot ni solament somniarse en Imperi?... Considerem, però, la valor de totes les restes de provincianisme, veiem la valua de la seva aportació a tota cosa que arribi més amunt del concepte numeral i ens convencerem de com és de petit aquest obstacle. Serà només una massa informe, nul·la, la seva solidesa per resistir l'empenta del nou corrent, i amb l'acovardiment que rau en tota feblesa deixarà endur-se d'ací d'allà sempre disposada a retre homenatge al més fort, al qui en la lluita surti triomfant.

No-res-menys, imperialisme és, repetim, al nostre juí i en aplicar-lo en aquest cas, actuació—i no una forma de constitució política—i és per ço que ja avui podem parlar-ne a Catalunya, mal que políticament

siguem *provincies* i sols escassament reconeguda la seva personalitat com a *regió*, mal que socialment la fol·la d'inconscients i d'anodins *prohoms* marxi en situació paral·lela.

Actuant, intervenint, exercint acció imperialista—aquesta acció suposa, sols en manifestar-se, forts corrents d'optimisme, desig de lluita, fogir de mísera conformació—és un mitjà eficacíssim d'arribar a constituir Catalunya-nació, d'arribar a l'estat que molts creuen que ha de precedir forçosament a la Catalunya-imperi.

Nosaltres avui no podem haver-nos-les ni com a província ni com a regió; el nostre lloc és junt al dels altres pobles.

Deixem que el crit de revolta cedeixi sa plaça al crit de batalla nobilíssima.

MARTÍ ESTEVE.

LA PRONUNCIACIÓ DEL CATALÀ LITERARI

Molt es diu i molt es fa per a la unificació de la nostra llengua literaria i la seva fixesa. Tot, però, al menys fins ara, pot assegurar-se que es diu i es fa tenint per objecte la unificació i la fixesa de la llengua literaria escrita. Podrà objectar-se que tot ço que es faci per aquesta resulta de profit per a la llengua parlada. No ho negarem en absolut, car la qüestió no és tan senzilla com sembla per a poder donar-se sense més ni més com a resolta amb una afirmació o negació més o menys gratuita. Ço que afirmarem, i ja és prou de moment per a nosaltres, és que en el moviment actual no s'ha plantejat encara el problema de la unificació de la nostra llengua literaria parlada. I en dient això, observem que ens referim particularment a la pronunciació, car els altres capítols de la gramàtica: la morfologia, la sintaxi, el lèxic, han trobat ja en part la seva expressió en les nostres obres didàctiques i tenen sovint un porta-veu eficaç en la nostra premsa i sobre-tot en la producció literaria dels nostres escriptors.

Doncs bé: quina ha d'ésser la pronunciació del nostre català? Segurament que molts estranyaràn una pregunta la resposta de la qual sembla ésser la que demana aquesta altra: on és que es parla millor el català? De manera que, sense enfondir més en la matèria, semblaria lògic el dir que la pronunciació del nostre català ha d'ésser la d'aquella contrada on es parla millor la llengua. Però, quina és aquesta contrada? Totes i cap. Són totes en el sentit de posseir

les unes la conservació de modalitats fòniques que no conserven les altres—per exemple: la distinció entre la *v* i la *b* dels tarrajonins, la pronunciació clara de les vocals àtones dels catalans de la part occidental del territori, la generalització del sò *ll* de la contrada de Roses, etc., etc.—i no ho és cap, en el sentit que no hi ha cap localitat que resumi en el seu parlar totes aquelles particularitats que, aïllades, constitueixen la característica i la raó d'ésser del *verdader català* de les altres. I no parlem del Regne de València on malauradament romàn tan ferma la idea del *valencià-llengua*, que la qüestió plantejada més amunt per al català pot aplicar-se també al valencià. Car en aquesta regió també acalora el problema del *verdader valencià*. El parlen a la capital? El parlen els d'Alacant o els de Castelló? La resposta seria idèntica a la que havem apuntat.

La pronunciació exacta de les llengües literaries és arreu objecte d'una curiositat extrema tant per part dels indígenes com dels estrangers. I es comprèn. El sentiment d'unitat que es manifesta en tots els països engendra la necessitat d'un tipus únic per a tota llengua nacional i als qui es dediquen anys i més anys a l'estudi d'una llengua estrangera no pot negar-se'ls el dret d'exigir que se'ls ensenyi aquella en la seva forma més pura. Però quan vol establir-se aquesta, sorgeixen els malentesos i els prejudicis i les gelosies. I sort que la correntia natural dels fets i de la historia, ajudada per la

producció literaria cabdal i pels prestigis de les autoritats acadèmiques, consagren paulatinament en aquests casos la *formamodel* del llenguatge que solament així resta estalviat de convertir-se en un estat persistent i cadútic de dialectes. Això dit, i concretant el cas, resta fóra de dubte que la pronunciació del català literari ha de tenir com a base la del català de la capital. Que això és *barcelonisme*? Sigui! No som sols en admetre un aspecte semblant. Pensi's que una cosa anàloga passa, per exemple, amb els francesos respecte de París, amb els castellans respecte de Madrid i amb els alemanys respecte de Berlín. I encara així nosaltres no coneixem en fet de fonètica un encreuament de dialectes tan viu i tan intens que vingui a pertorbar l'aria del nostre parlar central, com ocorre en els països que havem assenyalat. La qual cosa és un aventatge per no ferir susceptibilitats. Malgrat d'això, en tractant-se de la unificació del llenguatge parlat, existeix un bon nombre de casos fonètics que no poden ésser resolts prenent per patró el català corrent de Barcelona, però sí el d'altres localitats veïnes. Així tenim el sò de *tg, tj* (*metge, fetge, fotja, platja*) pronunciat generalment *tx* (*metxe, fetxe, fotxa, platxa*); el de *bl* (*noble, poble, feble*) pronunciat *pl* (*nopple, popple, fepple*); el de *r* final (*amor, billar, dolor, sencer*) que està encara per

fixar en quins casos s'ha de pronunciar o no; el de *r + t* o *d* (*ofert, perd*); el de *ll* (*calla, novell, acollir*) pronunciat *i* en casos especials (*ui, ceia, oreia, paia*) fóra de la capital mateixa, etc. I no parlem de les vocals per a les quals en bon nombre d'exemples fretura aixímateix determinar una pronunciació. Pensi's en casos com *mòra* al costat del forà *móra, primavèra* i *primavèra, òlla* i *òlla, flòr* i *flór* i altres.

Recomanem la qüestió suscitada als nostres gramàtics i ens plauria veure'n opinions autoritzades. No pel fet d'ésser una cosa relativament factible i aparentment lleugera ha de deixar-se de banda. Si la missió dels preceptistes de la llengua ha d'ésser la de retenir aquella en lo possible en la seva via d'evolució espontània, bé mereix el treball de fixar-se sobre els punts indicats, reveladors de noves vies de desenrotllament fonètic que vol emprendre la llengua. I fet això i inclòs en els futurs llibres de text un capítol de compleció gramatical que ara hi manca, podrà abordar-se també la qüestió de l'*accent* literari estretament lligat amb la fonètica. I podrà, sobretot, inculcar-se més fàcilment als estudiosos de la llengua de les contrades extremes el *tipus català* en tots els ordres, que actualment pot dir-se que resta limitat al camp de l'ortografia.

P. BARNILS.

PER DAMUNT DE LA BARALLA ⁽¹⁾

O, joventut heroica del món! Amb quina pròdiga joia vessa la seva sang sobre la terra famolenca! Quines cullites de sacrificis, segades sota el sol d'aquest esplèndid estiu!... Vosaltres tots, joves de totes les nacions que un comú ideal fa, tràgicament, barallar-vos, joves germans enemics.—Eslaus qui corrèu a la ajuda de la vostra raça, Anglesos qui combatèu per l'honor i el dret, poble belga intrèpid, qui vas gosar plantar cara al colós germànic i vas defensar contra ell les Termòpiles de l'occident, Alemanys qui lluitèu per a defensar el pensament i la ciutat de Kant contra el torrent dels cavallers cosacs, i vosaltres sobretot, mos

joves companys francesos, qui d'anys ençà me confièu vostres ensomnis i qui m'havèu enviat, partint vers el foc, vostres sublimes adeus; vosaltres en els quals reflou la gènere dels herois de la Revolució;—còm me sou cars, vosaltres qui anèu a morir! (1) Còm ens venjèu dels anys d'escepticisme, de fluxetat fruidora en que hem crescut, protegint contra els seus miasmes la nostra fe, la vostra fe qui triomfa amb vosaltres sobre els camps de batalla! Guerra «de revenja» s'ha dit... De revenja, en efecte, mes no com ho entén un chauvinisme estret; revenja de la fè contra tots els egoismes dels sentits i de l'esperit, dò absolut de si mateix a les idees eternals...

«Què són els nostres individus, les nostres obres, davant l'immensitat del propòsit? m'escrivi un dels més poixants novelistes de la jova França,—el caporal***—La guerra de la Revolució contra el feudalisme torna a obrir-se.

(1) Ja fa temps que l'il·lustre Romain Rolland va honorar-nos amb la seva autorització per a traduir els seus primers articles del «Journal de Genève». No vàrem usar d'aquesta autorització per diversos motius, el menys poderós dels quals no era certament el de no trobar tribuna prou independent de criteri per a fer-ho. En l'entremig, els articles van publicar-se en el volum *AU DESSUS DE LA MELÉE* qui es troba ja en totes les mans. Ens limitem, doncs, a traduir el més significatiu, potser, d'aquells articles, i complint amb la voluntat de l'autor, no l'acompanyarem de cap mena de comentari que volguéssim fer-hi, sobretot respecte a certs atacs a l'Església.

J. F. i M.

(1) En l'hora mateixa que escrivíem aquestes ratlles, Carles Peguy moria.

Els exèrcits de la República van a assegurar el triomf de la democràcia a Europa i a completar l'obra de la Convenció. Això és més que la guerra inexpiable a la llar, és el desvetllament de la llibertat...»

«Ah! amic meu, m'escrivi un altre d'aquets joves, alt esperit, ànima pura, i que serà, si viu, el primer crític d'art del nostre temps—el tinent***—Quina raça admirable! Si veiessiu, com jo, nostre exèrcit, us sentirieu inflammat de admiració envers aquest poble. És una empena de Marsellesa, una empena heroica, gran, un poc religiosa. He vist partir els tres regiments del meu cos; els primers, els homes de l'actiu, els joves de vint anys, amb un pas ferm i ràpid, sense un crit, sense un gest, amb l'aire decidit i pàlit d'efebes qui van al sacrifici. Després, la reserva; els homes de vinticinc a trenta anys, més varonils i més decidits, qui venen a sostenir als primers, faràn la empena irresistible. Nosaltres, som els vells, els homes de quaranta anys, els pares de família qui donen el baix en el cor. Nosaltres també partim confiats, resolts i ben fermes, os ho asseguro. No tinc ganes de morir, mes moriré ara, sense recança; he viscut quinze dies qui valen la pena de viure'ls, quinze dies que ja no gosava prometre'm del destí. Se parlarà de nosaltres en l'història. Haurem obert una era en el món. Haurem dissipat el mal somni del materialisme de la Alemanya qui du casc i de la pau armada. Tot això s'haurà ensorrat davant nostre com un fantasma. Me sembla que el món respira. Tranquilitzèu el vostre Vienès (1), car amic: la França no està en perill de finir. Nosaltres veiem la seva resurrecció. Sempre la mateixa: Bouvines, creuades, catedrals, Revolució; sempre els cavallers del món, els paladins de Déu. Ja he viscut prou per a veure això! Nosaltres que ho deiem des de fa vint anys, quan ningú no volia creure'ns, nosaltres tenim motiu d'estar contents...»

O amics meus, que res no torbi, doncs, la vostra joia! Sigui quin vulgui el destí, vosaltres us heu aixecat als cims de la vida, i amb vosaltres hi heu portat la vostra patria. Vosaltres vencerèu, jo ho sé. La vostra abnegació, la vostra intrepidesa, la vostra fe absoluta en vostra sagrada causa, la certesa inebriable de que, defensant la vostra terra invadida, defensarèu les llibertats del món, m'asseguren de la vostra victòria, joves exèrcits de Marne i Mosa, el nom dels quals resta gravat per sempre més en la història, al costat dels vostres germans grans de la Gran República! Mes àdhuc quan la dissort hagués volgut que fosseu vençuts i la França amb vosaltres, una mort així hauria sigut la més bella que pogués somniar una raça. Hauria coronat la vida del gran poble de les creuades. Hauria sigut la seva suprema victòria... Vencedors o ven-

çuts, vius o morts, siguèu ditxosos! Com m'ho ha dit un de vosaltres «abraçant-me estretament, sobre el terrible llindar»:

«Es bell! batre's, amb les mans pures i el cor innocent i fer amb sa vida la justícia divina.»

Vosaltres compliu el vostre deure. Mes altres, l'han complert?

Gosem a dir la veritat als més grans d'aquets joves, als seus guies morals, als mestres de l'opinió, als seus caps religiosos o laics, a les Esglésies, als pensadors, als tribuns socialistes.

Còm! teníeu a les mans aquestes riqueses vivents, aquets tresors d'heroisme! En què els gastàveu? Aquesta joventut àvida de sacrificar-se, quina finalitat heu ofert a la seva abnegació magnànima? El degollament mutual de aquets joves herois! La guerra europea, aquesta baralla sacrílega, qui ofereix l'espectacle d'una Europa dement, pujant a la foguera i esquinsant-se les mans com Hèrcules!

Així, els tres pobles més grans d'Occident, els guardians de la civilització, s'encarnissen en la seva ruïna, i criden en socors els Cosacs, els Turcs, els Japonesos, els Cingalesos, els Sudanesos, els Senegalesos, els Marroquins, els Egipcis, els Sikhs i els Cipais; els barbres del pol i els de l'ecuador, les ànimes i les pells de totes les colors! (1). Se diria l'imperi romà en temps de la Tetrarquia, fent crida, per a entre devorar-se, a les hordes de tot l'univers!.. La nostra civilització és, doncs, tan sòlida que no tindreu por de fer trontollar els seus pilars? És que no veieu que si una sola columna és ruïnada tot se desplomarà sobre vosaltres? Era impossible arribar, entre vosaltres, si no a estimar-vos, al menys a suportar, quiscun, les grans virtuts i els grans vicis de l'altre? I no hauríeu degut aplicar-vos a resoldre en un esperit de pau (ni sisquera ho haveu sincerament intentat), les qüestions qui os dividien,—la dels pobles anexionats contra llur voluntat,—i el repartiment equitatiu entre vosaltres del

(1) Els meus adversaris no han mancat d'utilitzar aquest text per a atribuir-me sentiments de menyspreu envers les races d'Àsia i d'Àfrica.—Aquesta acusació és tant menys fonamentada en quant jo compto entre els intel·lectuals d'Àfrica amb precioses amistats, amb les quals he romàs en comunió epistolar durant aquesta guerra, i aquets amics se són tan poc enganyats sobre el meu veritable pensament, que un d'ells, un dels principals escriptors indús, Ananda K. Coomaraswamy, m'ha dedicat un admirable estudi aparegut en *The New Age* (24 desembre 1914), i titulat *Una política mundial per a les Índies*—Però:

Primer. Les tropes d'Àsia, reclutades entre races professionals de la guerra, no representen de cap manera el pensament de l'Àsia, com ho declara el mateix Coomaraswamy.

Segon. L'heroisme de les tropes d'Àfrica i d'Àsia no és posat en causa. No es tenia necessitat de les hecatombes qui s'en han fetes d'ençà d'un any per a admirar la seva magnífica abnegació.

Tercer. En quant a la barbarie, me complasc en regonèixer que d'ací endavant «les pells blanques» no tenen cap reprotx a fer a les «pells negres, roges o grogues».

Quart. No és a n'aquestes a qui mon blasme s'adreça, sinó a aquelles, amb tanta de força com ja fa catorze mesos, que denuncien avui encara la política d'estreta mira que ha introduït l'Àfrica i l'Àsia, (*) en les lluites d'Europa. L'avenir s'encarregarà de donar-me raó.

R. R.

(1) Al·lusió a un escriptor vienès qui m'havia dit qualques setmanes avans la declaració de guerra que un desastre de França seria també un desastre per als pensadors lliures d'Alemanya.

(N. del A.)

(*) (Entengui's bé que aquestes denominacions d'Àsia i d'Àfrica no tenen un caràcter geogràfic, sinó etnològic. La Turquia no és, no ha estat mai europea; i és un problema el saber fins a quin punt ho són algunes de les poixances balcàniques).

treball fecunde i de les riqueses del món? Caldrà que el més fort somni perpetuament amb fer pesar damunt dels altres la seva ombra orgullosa i que els altres perpetuament s'uneixin per a abatrel? An aquest jòc pueril i sagnant on els partenaris canvien de lloc cada segle, no hi haurà una fi mai, fins a l'agotament total de l'humanitat?

Aquestes guerres, ja ho sé, els caps d'Estat qui en són els autors criminals no gosen acceptar-ne la responsabilitat; quiscun s'esforça estutament en llençar-ne els càrregs damunt son adversari. I els pobles qui segueixen, dòcils, es resignen dient que una poixança més gran que els homes ho ha conduit tot. És—sent un cop més, la secular tornada: «Fatalitat de la guerra, més forta que tota voluntat»—la vella tornada dels remats, qui fan de la seva feblesa un Déu i qui l'adoren. Els homes han inventat el destí per tal d'atribuir-li els desordres de l'univers, que tenen per dever governar. Res de fatalitat! La fatalitat és lo que nosaltres volem. I és també, més sovint, lo que no volem prou. Que en aquest moment quiscun de nosaltres fassi son *mea culpa!* Aquesta *élite* intel·lectual, aquestes Esglésies, aquets partits obrers, no han volgut la guerra... Sigui!.. Què han fet per a impedir-la? Què fan per a atenuar-la? Atien l'incendi. Quiscun hi porta la seva llenya.

El tret més sorprenent d'aquesta monstruosa epopeia, el fet sense precedent és, en quiscuna de les nacions en guerra, la unanimitat per a la guerra. Es com un contagi de furor homicida qui, vinguda de Tokíó fa deu anys, així una gran onada, es propaga i recorre tot el cos de la terra.

An aquesta epidemia ni un ha resistit. Ni sisquera una pensa lliure qui hagi reeixit a mantenir-se fóra l'atesa del flagell. Sembla que per damunt aquesta baralla dels pobles, en la qual, sigui quin vulgui el seu resultat, Europa serà mutilada, plana una mena d'ironia demoníaca. No són solament les passions de races, qui llencen cegament milions d'homes els uns contra els altres, com formiguers, i de les quals els països neutrals mateixos ne ressenten el perillós estremiment; és la rahó, la fe, la poesia, la ciencia, totes les forces de l'esperit qui són enregimentades i es posen en cada Estat al seguici dels exèrcits. Entre els selectes de cada país, ni un qui no proclami i no sigui convençut que la causa de son poble és la causa de Déu, la causa de la llibertat i del progrés humans. I jo ho proclamo també...

Singulars combats se lliuren entre els metafísics, els poetes, els historiadors. Eucken contra Bergson, Hauptmann contra Maeterlinck, Rolland contra Hauptmann, Wells contra Bernard Shaw, Kipling i d'Annunzio, Dehmel i de Régnier canten himnes de guerra. Barrés i Maeterlinck entonen peans d'odi. Entre una fuga de Bach i l'orgue qui crida: *Deutschland über alles!* el vell filosof Wundt, qui te vuitanta

dos anys, crida amb sa veu esquerdada els estudiants de Leipzig a la «guerra sagrada». I tots, els uns als altres se llencen el nom de «barbres». L'Academia de ciencias morals de París declara, per la veu de son president, Bergson, que «*la lluita empenyada contra Al·lemanya és la lluita mateixa de la civilització contra la barbarie.*» La historia al·lemanya, per boca de Karl Lamprecht, respón que «*la guerra està empenyada entre el germanisme i la barbarie i que els combats presents són la conseqüència lògica dels que Al·lemanya ha empenyats, en el curs dels segles contra els Huns i contra els Turcs.*» La ciencia, després de la historia, baixant a la liça, proclama amb E. Perrier, director del Museum, membre de l'Academia de Ciències, que els Prussians no apertanyen a la raça ària, sinó que descendeixen en línia recta dels homes de la edat de pedra nomenats al·lòfils, i que «*el crani modern la base del qual, reflexe de la vigoria dels apetits, recorda més bé el crani de l'home fòssil de la Chapelle-aux-Saints és el del príncep de Bismarck.*»

Mes les dues poixances morals, la feblesa de les quals ha revelat més aquesta guerra contagiosa, són el cristianisme i el socialisme. Aquets apòstols rivals de l'internacionalisme religiós o làic se són mostrats de sobte els més ardents nacionalistes. Hervé demana morir per la bandera d'Austerlitz. Els purs dipositaris de la pura doctrina, els socialistes al·lemanys, apoen en el Reichstag els crèdits per a la guerra, se posen a les ordres del ministeri prussià, qui es serveix dels seus periòdics per a escampar ses mentides fins les casernes, i qui els expedeix, com agents secrets, per a tractar de disbauxar el poble italià. S'ha cregut un moment, per l'honor de la seva causa, que dos o tres d'ells s'havien fet fusellar, refusant de fer armes contra els seus germans. Ells protesten indignats: tots marxen, l'arma al braç. No, Liebknecht no és pas mort per la causa socialista (1). Es el diputat Franck, el principal campió de la unió franco-al·lemanya, qui és caigut sota les bales franceses, per la causa del militarisme. Perque aquets homes, qui no tenen el coratge de morir per la seva fè, tenen el de morir per la fè dels altres.

En quan als representants del Príncep de la Pau, sacerdots, pastors, bisbes, és a milers qui van a la baralla a practicar, amb el fusell al puny, la paraula divina: *No mataràs, i: Estimèu's els uns als altres.* Cada butlletí de victòria dels exèrcits al·lemanys, austríacs o russos, remercia el mariscal Deu,—*unser alter Gott, nostre Deu,*—com diu Guillem II, o M. Arthur Meyer. Car quiscun té el seu. I quiscun de aquets Deus, vell o jove, té els seus levites per a defensar-lo i atuir el Déu dels altres.

Vint mil sacerdots francesos marxen sota

(1) Liebknecht més tart, ha rentat gloriósament el seu honor dels compromisos del seu partit. Li n'expresso aquí la meua admiració.

les banderes. Els jesuïtes ofereixen llurs serveis als exèrcits al·lemanyans. Hi ha cardenals qui llencen manaments guerrers. Se vèu els bisbes servís d'Ungría induir els seus fidels a combatre els seus germans de la grã Servia. I els diaris registren, sense semblar sorprendre's la escena paradoxal dels socialistes italians a l'estació de Pisa, aclamant els seminaristes qui van a juntar-se als seus regiments, i tots plegats canten la *Marsellesa*.—Tan fort és el cicló que els emporta tots; tant febles són els homes que troba per son camí,—i jo, com els altres...

Anem, tornem en nosaltres. Sigui quina vulgui la naturalesa i la violència del contagi,—epidemia moral, forces còsmiques,—no es pot resistir? Se combat una pesta, se lluita ad-huc per a fer front a un terratrèmol. O és que ens inclinarem, satisfets, davant d'ells com l'honorable Luigi Luzzàtti, en son famós article: *En mig el desastre universal les patries triomfen?* (1). Direm amb ell que per comprendre «aquesta veritat gran i senzilla», l'amor de la patria, és bó, és sà que es desencadeni el dimoni de les guerres internacionals, qui seguen milers d'essers? Aixís, l'amor de la patria no podria florir sinó en l'odi envers les altres patries i el massacre dels qui's donen a la seva defensa? Hi ha en aquesta proposició una feroç absurditat i no se quin diletantisme neronià, qui'm repugnen fins al fons de mon ésser. No, l'amor de la meua patria no vol que jo odii i que mati les ànimes pietoses i fidels qui amen les altres patries. Vol que jo els honori i que procuri unir-me an elles per nostre bé comú.

Vosaltres cristians, per a consolar-vos de traïr les ordres del vostre Mestre, dièu que la guerra exalta les virtuts de sacrifici. I es cert que ella té el privilegi de fer sorgir dels cors més mediocres el geni de la raça. Ella crema en son bany de foc les escories, les bruticies; ella trempa el metall de les ànimes; d'un pagès avar, d'un burgès timorat, ella pot fer-ne demà un heroi de Valmy. Mes, no hi ha mellor empleu per a l'abnegació d'un poble que la ruina dels altres pobles? I no es pot sacrificar-se, cristians, sinó sacrificant son proïsme amb un meteix? Prou sé, pobra gent, que molts d'entre vosaltres ofereixen de més bon grat la propia sang que no vessen la dels altres... Mes quina feblesa, en el fons! Confessèu doncs, que vosaltres qui no tremolèu davant les bales i els shrapnells, tremoleu davant l'opinió sots-mesa o l'ídol sagnant, més alt que el tabernacle de Jesús: l'orgull de raça gelós! Cristians d'avui, vosaltres no hauríeu estat capaços de refusar el sacrifici als Déus de la Roma Imperial. Vostre Papa, Pius X, és mort de dolor, se diu, de veure esclatar aquesta guerra. De morir se tractava! El Júpiter del Vaticà, qui prodigà sos llamps contra els sacerdots inofensius als quals temptava la noble quimera del

modernisme, què ha fet contra aquets prínceps contra aquets quefes criminals, la ambició sense mesura dels quals, ha desencadenat damunt el món la mort i la misèria! Que Déu inspire el nou pontífex, qui acaba de pujar al trone de San Pere, les paraules i els actes qui rentin l'Iglesia d'aquest silenci!

En quant a vosaltres, socialistes, qui pretenèu, quiscún, defensar la llibertat contra la tirania—francesos contra el *Kaiser*,—al·lemanyans contra el Czar,—se tracta de defensar un despotisme contra un altre despotisme? Combateu-los tots dos i posèu-vos plegats!

Entre els nostres pobles d'Occident, no hi havia cap raó de guerra. A despit de ço que repeteix una premsa enverinada per una minoria qui té son interès en mantenir aquets odís, germans de França, germans d'Anglaterra, germans d'Alemanya, nosaltres no odiem. Jo os conec, jo ens conec. Els nostres pobles no demanaven sinó la pau i la llibertat. Lo tràgic del combat, per qui es col·loqués en el centre de la baralla i podés enfonsar la seva mirada, des d'els alts planells de Suïça en tots els camps enemics, és que quiscun dels pobles és verament menaçat en sos bens més cars, en sa independència, son honor i sa vida. Mes, qui ha llençat demunt d'ells aquets flagells? Qui els ha apretats en aquesta necessitat desesperada, d'aixafar l'adversari o de morir? Qui, sinó els seus Estats i en primer lloc (en opinió meua) els tres grans culpables, les tres àguiles rapaces, els tres Imperis, la tortuosa política de la casa d'Austria, el czarisme devorant, i la Prussia brutal! El pitjor enemic no és fóra de les fronteres, és dins cada nació; i cap nació no té el coratge de combatre'l. És aquest monstre de cent testes, qui es nomena l'Imperialisme, aquesta voluntat d'orgull i de dominació, qui vol absorvir-ho tot o sotmetre-ho, o rompre-ho, qui no tolera grandesa lliure, fóra d'ella. Lo més perillós per a nosaltres, homes de l'Occident, aquell la menaça del qual aixecada damunt la testa d'Europa l'ha forçat a unir-se en armes contra ell, és aquest imperialisme prussià, qui és l'expressió d'una casta militar i feudal, flagell no pas solament per a la resta del món, sinó per l'Al·lemanya meteixa, de la qual ha saviament emmetzinat el pensament. És ell que cal destruir de primer. No és l'únic però. El czarisme tindrà el seu torn. Cada poble té, més o menys, son imperialisme; qualsevol què en sigui la forma, militar, financier, feudal, republicà, social, intel·lectual, és el pop qui xucla la mellor sang d'Europa. En contra d'ell reprenquem, homes lliures de tots els països, tot just la guerra sigui finida, la divisa de Voltaire! (1)

* * *

Aixís que la guerra sigui acabada. Perque are, el mal és fet. El torrent és desbordat. No podem per nosaltres sols, fer-lo entrar nova-

(1) Publicat recentment en el *Corriere de la Sera*, i traduït pel *Journal de Genève* 18 septembre 1914.

(1) «Aixafem l'infame!»

ment en son llit. Endemés, massa grans crims han estat ja comesos, crims contra el dret, atentats a la llibertat dels pobles i als tresors sagrats del pensament. Deuen esser reparats. Seràn reparats. Europa no pot passar l'esponja per les violències fetes al noble poble belga, per la devastació de Malines i de Lovaina, saquejades pels nous Tilly... Mes, en nom del cel, que aquestes malifetes no siguin reparades per malifetes semblants! Res de venjances ni represàlies! Això són mots afrosos. Un gran poble no's venja i restableix el dret. Que aquells qui tenen a les mans la causa de la justícia se mostrin dignes d'ella fins a l'extrem! Es la nostra tasca, recordar'ls-hi. Car nosaltres no assistirem pas, inertes, a la borrasca, esperant que la seva violència s'hagi agotat per si meteixa. No, això seria indigne. La feina no ens manca.

Nostre primer dever és, en el món sencer, provocar la formació d'un alt tribunal moral, d'un tribunal de les consciències qui vetlli i qui sentenciï sobre totes les violacions fetes al dret de gens, vinguin d'on vinguin, sense distinció de camp. I com els comitès d'enquestes instituits per les parts bel·ligerants serien sempre suspectes, cal que els països neutres de l'Antic i del Nou Món ne prenguin l'iniciativa com, molt recentment, un professor a la Facultat de Medicina de París, M. Prenant, ne suggeriria l'idea represa vigorosament per mon amic, Pau Seippel, en el *Journal de Genève*: «Els proporcionarien homes d'una autoritat mundial i d'una moralitat cívica provada, qui funcionarien en qualitat de comissaris enquestadors. Aquets comissaris podrien seguir a certa distancia els exèrcits... Una organització així completaria i concretaria el tribunal de la Haga i li prepararia els documents indiscutibles per a l'obra de justícia necessaria...»

Els països neutres fan un paper massa esborrat, tenen una tendència a creure que contra la força desencadenada la opinió és a bestreta vençuda. I aquest descoratjament és compartit per la major part de les penses lliures de totes les nacions. Això és una manca de coratge i de lucidesa. El poder de la opinió és immens en el present. No hi ha govern per despòtic que sigui i per molt que marxi apoiat en la victòria, que no tremoli avui davant de l'opinió pública i no procuri cortejar-la. Res ho ha mostrat tan bé com els esforços dels dos partits combatents, ministres, cancellers, sobirans,—i el Kaiser meteix, fent-se periodista—per a justificar els seus crims i denunciar els de l'adversari al tribunal invisible del gènere humà. Aquet tribunal, cal veure'l ja! Goseu constituir-lo. Vosaltres no coneixeu el vostre poder moral, o homes de poca fel·l. I quan hi hagués risc, no podrieu corre'l, per l'honor de la humanitat? Quin preu tindria la vida si perdesseu, per salvar-la, tot orgull de viure!..

Et propter vitam, vivendi perdere causas...

Mes nosaltres tenim un altre tasca, nosaltres tots, artistes i escriptors, sacerdots i pensadors,

de totes les patries. Fins estant la guerra desencadenada es un crim per a l'élite el comprometre-hi la integritat del propi pensament. Es vergonyós de veure'l servir les passions d'una pueril i monstruosa política de races, qui, científicament absurda (puix cap país posseeix una raça verament pura), no pot, com ha dit Renan, en la seva bella lletra a Strauss «conduï sinó a guerres zoològiques, guerres de extermini, anàlegues en aquelles que les diverses especies de rosegaires o de carnívers se donen per la vida. Seria la fi d'aquesta barreja feconda, composta d'elements nombrosos i tots necessaris que's nomena humanitat». La humanitat és una simfonia de grans ànimes col·lectives. Qui no és capaç de comprendre-la i d'estimar-la sinó destruint una part dels seus elements, demostra qu'és un bàrbar i que es forma de l'harmonia la idea que's formava aquell altre de l'ordre a Varsovia.

Elite europea, nosaltres tenim dues ciutats: nostra patria terrena, i l'altra, la ciutat de Déu. De l'una, en som els hostes; de l'altra els edificadors. Donem a la primera els nostres cossos i els nostres cors fidels. Però res de lo que estimem, família, enemics, patria, res no té dret sobre l'esperit. L'esperit és la llum. El dever és d'eleva-lo per damunt de les tempestes i d'allunyar els núvols qui vulguin obscurir-lo. El dever és de construir, i fer més ample i més alt, dominant la injustícia i els odis de les nacions, el recinte de la ciutat on deuen ajuntar-se les ànimes fraternals i lliures del món enter.

Veig al meu entorn estremir-se la Suiça amiga. Son cor és compartit entre simpaties de races diferents; ella gemega de no poder lliurement triar entre elles, i ni sisquera expressar-les. Jo comprenc el seu torment; és benfactor però; i jo espero que d'aquí ella sabrà elevar-se a la joia superior d'una harmonia de races, qui sigui un alt exemple per a la resta d'Europa. Cal que en mig la tempesta ella es drexi com una illa de justícia i de pau, on, com en els grans convents de la primera edat mitjana, l'esperit trobi un assil contra la força desenfrenada, i on vinguin abordar els nedadors fadigats de totes les nacions, tots aquells lassats de l'odi i qui, malgrat els crims que han vist i sofert, persisteixen en estimar tots els homes com a germans seus.

Ja sé que aquets pensaments tenen poques probabilitats de ser escoltats avui. La jove Europa, a qui crema la febre del combat, amb desdeny somriurà, mostrant ses dents de jove llop. Mes quan l'accés de febre haurà caigut, se retrobarà capolada i menys orgullosa, pot ser, de son heroïsme carníver.

Per lo demés, jo no parlo, per tal de convèncer-la. Parlo per a alleugerar la meua consciència... I jo sé que al mateix temps, jo alleugeraré les de milers d'altres qui, en tots els països, no poden o no gosen parlar.

ROMAIN ROLLAND.

(Traduït per J. FARRAN I MAYORAL).

POESIA FRANCESA

LA JOVA TARENTINA

—Plorau damunt la mar, plorau aucells sagrats,
o, dolços alcions de Thethys estimats!

—Ha mort la bella Mirto, la jova tarentina!
Un vaixell la portava a terra camerina:
les cançons nupcials, les flautes, lentament
devien conduir-la al tàlem resplendent.

Ja tenen disposada pel dia de la festa,
dins una urna de cedre, la lluminosa vesta;
per cenyir els seus braços, els presents preparats
i els perfums vagorosos pels seus cabells daurats.
Mes la tempesta horrible damunt la mar udola
i, cridant en la proa, la núvia és tota sola.
Els llunyans mariners no la senten clamar
i cau, pel vent empesa i tomba al fons del mar.

—I tomba al fons del mar, la jova tarentina!
Son bell còs ha rodat davall l'ona marina.
Dins una cova, Thethys, amb llangorosos planys,
l'ha amagada benigna, als monstres devorants;
mes les gentils nereides, de les foscors sorgides,
s'eleven per damunt les regions humides
i, prenent amb llurs braços la bella adolescent,
en la vora de Zèfir, la posen blanament.
Als plors de les nereides, hi anaren llurs companyes
i les nimfes dels rius, dels boscs i les muntanyes
i, envoltant el cadavre i colpejant llurs pits,
repetiren cent voltes, amb llangorosos crits:

—Als braços de l'amant no seràs retornada;
no et cobrirà la vesta de noccs, perfumada;
amb nusos d'or, tos braços jamai seràn fermats,
ni ornarà l'Himeneu els teus cabells daurats!

MIQUEL FORTESA.

POESIA CATALANA

NOCTURN

O mon Dieu donnez-moi la foi dans la forêt.
FRANCIS JAMMES.

La nit, com una gola de llop—tota ella udol—,
els núvols desembrida i percudeix el sol
i sota el braç s'emmena l'espai com una busca.
Jo soc al llit i flairo sa cabellera musca.
De vora meu la dòna s'agemoleix de por
i es colga per no veure aquella tenebror.
I fa un llampec i vibren enceses les crivelles
i les goteres lluen com volior d'estrelles.
I jo m'aveso al vèrtic dels núvols, mentrestant,
i els trons, la calabruixa, em van endormiscant..
Llavors—que sotraqueja el llit pairal i trona
encara—com abraço l'esperuguida dòna
amb una revinguda d'amor! Só fredeluc
i em plau dins la tempesta, ajeure'm a xopluc.
Oh quina són més dolça que em baixa a les palpebres!
La tebior manyaga m'esbandirà les gebres
de la passada angoixa, i poc a poc revinc..
Entre els udols repica, potsê, un esquellerinc?
No és picarol d'ovella, ni braçalet de fada,
ni de l'esquerpa dòna el sò de l'arracada.
Són les campanes que ara comencen de tocar
contra el mal temps, i lleven, cantant, el malefici
qui feia de les hortes i prades estropici.

Del llit estant m'acuso, Senyor. Quan Tu dormies,
d'aquest flagell dels homens ma voluptat nodria's,
el vent es deferma i era crudel la nit
i jo, Senyor, m'ajeia placèvol en mon llit.
Mes ja mon clam ajunto al clam de les campanes
i vers ton soli muntan les nostres veus germanes,
i prego pels pagesos delmats sense conort
—l'un té negat un ase, l'altre ha perdut un hort—;
pel frare que ahir vespre, resant la lletania
com un conjur, captava per eixa rodalía;
pels fugitius qui ploren, sense recer, pel món;
pels caminants sens esma, qui no sabent on són
el trampol interroguen qui llur mirada entela;
pels navegants qui fugen del torb a tota vela;
pels morts del cementiri, Senyor, avui que el fret
fins quatre palms dessota la terra els escomet...

I el chor de les campanes esperançat repica.
Cap a llevant la boira s'aprimarà una mica.
El xàfec s'apaivaga, no trona tan sovint,
el vent rondina apenes, el cel es va aclarint,
i es dignifica tota la meva benaurança.
I de resar, ma boca perseverant no es cansa.
I la muller s'aplana del benestar que fa
i jo de mica en mica em torno a endormiscar.

GUERAU DE LIOST.

LA PINTURA CATALANA, LA SEVA HERENCIA I EL SEU LLEGAT

LA DECADENCIA DE L'ACADEMISME, EN ELS SEUS DARRERS TEMPS

Es natural que tals idees no poguessin arrelar a fons en un país, veí del que havia vist nèixer del no res la poixantà figura d'un Goia, lliure com una papellona i potent com una àguila. I lo que influencià la ensenyança, lo que invadí les escoles per enter, no va poder mantenir-se ni en l'esperit de nostres mitjanies, per a arribar a produir obres per al manteniment de nostres museus.

I amb les deixes dels preceptes acadèmics apresos en les escoles i amb els ulls en el desconcertant llibertinatge de la grandiosa escola espanyola de pintura i amb la falta absoluta de dò i de visió i gairebé d'intel·ligència, s'introdueix el desordre dins de l'academicisme com nova llei de bellesa en comptes dels símbols i de la elevació olímpica.

No's veia pas, a-les-hores, la deesa núa de mig'cos qui tocava l'arpa, ni l'Apol·lo amb l'arc estès, qui recordava l'imatgeria grega. L'uniforme del soldat amb els seus botons de llautó i les seves polaines, devé un ideal infantil de bellesa i l'art, perdudes les ales del lirisme, camina amb la mirada oprimida i es manifesta petit i mesquí com el caràcter de la ciutat. I suara, el seguit de les manoles i xules i miniatures en que's representaven les coses més típiques i més pintoresques.

No era això, per ventura, un nou descens cap al lloc comú dels símbols?

La cosa havia canviat de cantó. Sabien fer un torero i no sabien fer un home. Talment com els hi havia passat amb Apol·lo.

Jo no sé com parlar per a donar-vos una idea de com se varen cultivar les arts plàstiques en el nostre país, en aquests temps. Però en el nostre museu municipal de Barcelona, un expert aristòcrata va deixar-hi un dia la colecció més famosa d'aquest moment memorable.

Allà podrèu estudiar lo que fou el sigle passat. Aquèll és el llegat que'ls seus artistes, la pròdiga ma del marquès que he citat i la savia junta de museus de la nostra ciutat de Barcelona, varen deixar a'n aquesta

generació nostra com a herencia i com a exemple edificant.

Elles són la primera autoritat de la ciutat damunt del nostre esperit, perquè elles habiten el casal destinat a les obres glorioses per l'Ajuntament de Barcelona.

Allà hi veurèu mil coses en desordre, mil petites coses sense valor, sense emoció, sense bellesa; ni el color que les fa visibles és bell, ni és bella la forma que les fa comprendre. Enlloc hi veurèu la intervenció, no us dic ja d'un home de geni, sinó d'una època solament per a donar un poc de caient a tan desventurada confusió. La vulgari t en tot, la cursileria en tot; i, com en el cotable de desventura, la realitat exterior que movia l'esperit plàstic de la època, no eua pas la Naturalesa, eren les indumentarier, eren les armes, eren els instruments de musica, eren totes aquelles coses construïdus que ja duien en sí rastre de cosa vistosa i típica, i no pas ritme pur i etern com és en els afores d'una vila tranquil·la, en el cos d'una dòna, o en la mirada d'un heroi.

La seva naturalesa era a-les-hores una fantàstica panoplia, armes de guerra, punxons, espingardes, punyals, trompes, destrals, pistoles de pedra foguera; encara podria afegir-hi més coses, prou pintoresques per a ésser citades i fer més horrible la tortura de la imaginació nostra, però millor serà que decantèu els ulls de tota aquesta ferramenta inofensiva i tornèu a-les vostres finestres tranquil·les.

Deixem la imaginació turbolenta, deixem el luxe pesant, deixem la sensibilitat sorda. Què valen per a cada u de nosaltres? Ni una cosa pura en tota la seva fantàstica professó ni una cosa humana, talment com si aquells temps passessin en cavalcada amb el rostre cobert.

El sigle passat, elaborador d'un abim entre nosaltres i les coses vives, no haurà existit per al qui sàpiga esguardar les coses més enllà de la seva apariència. Els seus quadres d'Historia són la apariència de la Historia, noticia de les indumentaries i de les armes del temps, un document que sols

un actor pot aprofitar. Aon és la sensació viva de la Historia veritable? Enloc una guspira de bellesa, ni de grandesa, ni de magestat, ni de gracia, ni d'harmonía. Vestits de coloraines, espases, llances, vet-aquí tota la sorda furia d'aquest sigle, gacetilles sobre de fets històrics i relacionades amb el color i la forma dels seus vestits i de les seves armes.

Aon és la Historia veritable? Aquest és el profit que varen treure de les pensions a Roma. Aquesta és l'obra dels pensionats: gacetilles sobre la indumentaria d'una època antigua, notícies de les seves costums; i això mentre Tintoretto, en un quadre d'història, els hi ensenyava viva, per segona vegada i per sempre, la realitat passatgera.

Els seus quadres d'història eren d'informació i vet-aquí tot summergit en les tenebres de la mort.

I això era nodrit en l'ombra de les grans figures de la poderosa Italia, nodrit per la presència augusta de Miquel Angel, en la patria de Rafael, amb el Tintoretto i el Veronese per ídols, amb el Ticià per mestre, amb Leonardo per conceller; què valien, ni la presència, ni les lliçons, ni els concells dels grans homes, per als qui, subdits humils de la seva presència i envejosos de la seva

gloria, veien els seus mateixos ideals alcançats i coronats de porpra i esborrat el camí?

El camí era fet un día, per als genis, entre les espines, però ara només ne quedaven les roses, que són les seves obres.

I tots volien, a-les-hores, anar a les roses sense tastar les espines, però no hi havia dressera per a alcançar novament aquelles sublimitats. El sigle passat cercava camí per a arribar on els forts i els grans arribaren primer, però aquests camins no poden fer-se per segona vegada i allà on un dia els Déus hi colocalen una valla d'espines, els genis hi deixaren després, al passar-hi, un abim més profunde que la mort.

Prou sabèu dels temps que parlo. No hi haurà pas necessitat de despertar el judici que Carlyle llensà sobre els temps de Jonson al calificar-los d'edat de paper.

Temps desventurats, vet-aquí la paraula millor. Temps feliços, plens de general complascència, les arts hi eren compreses i els artistes estimats. Però aquell temps haurà quedat enfonçat en el regne de la nit. Temps de concordia, de pau, de conformació i de mort, vet-aquí tot. Els esplendors de la Naturalesa, envà seguïen llur professó amb les seves pompes d'or i de plata, en và sortia el sol cada dematí i en và s'estrellava la nit.

LA FILOSOFÍA I LES CIENCIES EN ART COM A ELEMENTS DE RENOVACIÓ.

IMPRESSIONISME, CUBISME, FUTURISME

Però aquells temps no havien mai despertat d'un but les seves temptatives fins a donar-les hi vida, i prompte comparagué qui va adonar-se de que estaven jugant amb un cadavre gairebé corromput. Ni les receptes asserenadores i correctes d'un dia podien desvetllar les seves concepcions mortes ni les llances i els escuts amb la vistosa ajuda de l'exèrcit podien dur la bellesa i la vida a les seves fòrmules rígides.

I a-les-hores vingueren novament els qui devien trobar en llur joventut una força nova. Els qui furgarien de cara a una cosa desconeguda. Els qui tombarien l'esguard cap a n'el món i contemplarien a la Naturalesa cara a cara i esperarien d'ella els beneficis que'n varen rebre els grans mestres, un dia, i que ells no poden cedir a ningú. Però entre ells i les coses hi varen créixer nous prejudicis, noves fòrmules, noves idees que entelaven la força espiritual de cada u i l'aspecte del món. I aquestes fòrmules i aquests prejudicis són els qui donen tipu a les reformes novíssimes, car en elles no és la influencia de la visió poderosa d'un

home de geni ni el producte d'una tradició saborosa lo que dóna tipu a la moderna pintura, sinó que són nous prejudicis d'ordre científic o filosòfic que duen, ja sia a descomposar la llum, o ja a donar idea en un pla dels volums en tots els seus aspectes o ja, en el comble de l'audacia, a representar plàsticament en un sol pla coses succeïdes en llocs distints, com el moïment en tots sos moments, amb altres idees de molt enginyosa estructura.

I en veritat, novament se cerca de realitzar en un pla les idees que formen el cos d'aquestes tendències que duen per nom: Impressionisme, cubisme, futurisme.

Veu's-aquí tres banderes, elles són visibles per tothom i tothom pot seguir-les. La bellesa és oculta per als qui no estan pas en possessió del dò. Per això ella no serà mai una bandera.

La escola, les seves fòrmules, eren en tota manera necessaries com a cosa visible, i així se cerca de donar clar i a tot nom la via nova de la veritable renovació.

Fou l'impressionisme el primer que passava la seva bandera triomfal per Europa i

la Naturalesa li havia donat un aspecte de la seva bellesa. La escola moderna, la Renovació i l'apostolat la feien simpàtica i semblava que la pintura donava un pas en avant. En veritat ells duïen un element nou a la pintura quan sense ell els homes havien enfonçat la mateixa cúpula de la gloria, però la gracia no necessita recursos i les civilitzacions no deixen rastre en la seva naturalesa.

L'impressionisme ha estat la constant preocupació de les transparencies i de la vibració de la llum i ell ha donat un nou aspecte a la pintura que no és pas millor ni més bell que els antics, i per aquest aspecte hi han passat la majoria d'artistes moderns, sense preocupar-se de si esqueia al seu temperament, com si per sempre l'art pictòric devés desenvolupar-se a sota dels seus auspicis, sense que els artistes devessin tenir en compte la especialíssima naturalesa de la seva pròpia visió. Perquè, si bé és veritat que cada temperament pot manifestar-se en tots els medis, també és veritat que els medis empleats tenen influència i donen aspecte a les obres i que la visió de les coses necessita, per a manifestar-se, dels procediments que neixen de la veritable emoció estètica.

També en aquesta escola de l'impressionisme, com en les altres, els artistes s'han distingit entre si per especialitats del seu Dò. Però és segur que en les seves teles tenen moltes coses de comú que procedeixen de les seves normes i sistemes que oprimeixen per una banda el seu esperit i per l'altra la Naturalesa en la seva retina.

En l'impressionisme, el divisionisme del color ha dut el divisionisme de la tècnica, i en el més enllà, el de la línia, que eren considerats com a dos elements formidables d'expressió; ha emboirat la estructura de les coses, i ha tret de les pintures tot l'encís de les ombres profundes sense un equivalent.

La descomposició de la llum ha dut a l'art de França una descomposició més funesta, la de les formes; i aquesta descomposició, dins de les obres del seu art, és un indicatiu de mort.

Mai podran arrelar i viure i naturalitzar-se en el nostre país aquestes idees, ni el tipu de pintura que han desvetllat, perquè elles, no tan sols són contraries a les nostres tradicions, sinó que contrarien l'esperit de la nostra raça i no s'avenen a l'aspecte sumptuós, precís i arquitectònic de la nostra naturalesa clara, forta i profunda.

Però què hi fa que la Natura no sia d'a-

cord amb les formes? Ells tenen una lògica per sobre dels ulls que trastorna la mateixa realitat. Ells saben ço que la llum fa i ço que ha de fer. Les coses són d'aquella manera i no poden ésser d'altra. La escola converteix als homes en àrbitres de la Natura i en esclaus de les seves fórmules. I tot és supeditat a les seves normes.

Com si un home per ell mateix no podés davant de les coses trobar un aspecte plàstic, sense la intervenció de determinades idees i determinats recursos. Com si la realitat per ella mateixa i la naturalesa del nostre esperit no podessin per elles soles compenetrar-se, com si la veritable escola i la única fos aquesta de l'impressionisme posada de cara i en contra de la escola de Venècia o de la mateixa escola Espanyola. Com si podessin mirar-los per primitius, què han dut de nou i de bell a la pintura a canvi de lo que ha perdut d'a-les-hores ençà?

Veritat que han dut un nou aspecte de les coses. Veritat que noves transparencies han comparegut. Veritat que vibra, que esclata i que es mou. Però què s'ha fet de la profunda energia del tipu pictòric d'un Zurbarant que du més emoció estètica que la lògica de totes les teories habudes i per haver? Què s'ha fet de la profunda i inquietant tortura dels procediments vius del Greco, i què de la grandiosa i imponent figura tan despullada de recursos pictòrics que fou Miquel Angel?

Poseu-los a tots dins de les idees del nostre temps i compendreu que els seus interessos lligats tan fortament amb la bellesa no tenen contacte ni parentiu amb nostres prejudicis. La bellesa no vé de les transparencies, podria dir Zurbarant. No vé de la descomposició de la llum, podria dir Miquel Angel.

Per què, doncs, adoptar com a cosa absoluta la una cosa i l'altra, si cap d'elles interessa la essència de la bellesa?

Precisa calma en l'esperit, els ulls oberts, la mirada tranquil·la, com a home que, posseït de sí mateix i de les coses, en cerca una tercera, filla d'aquestes dugues i viva com elles. I jo crec que les idees que il·luminen homes així, seràn elles eliminades abans.

Si una idea estètica no pot abarcar a tots els grans artistes, ella és falsa o inútil, ja que demostra que, fóra d'ella, s'hi han fet i s'hi podran fer sempre obres bellíssimes.

I no vull dir que, dintre mateix d'aquestes tendències, no puguin inquirir-s'hi, sinó que penso que les obres que han suggerit són

superiors a les idees que les han desvetllat, perquè en art no són les idees el que valen, sinó les obres.

I quan uns homes, joves encara, s'adonaren de que l'impressionisme no era pas redemptor, sinó redimit. I que ell en sí era un problema d'òptica i no un problema d'estètica que fes llum als camins de la bellesa pura, que al cap d'avall és l'únic ideal de les arts. Quan vegeren lo que la pintura havia abandonat a canvi dels seus guanys miseriosos, decantaren els seus passos fins a l'extrem oposat, reproduint aquest anar i venir de l'acció i de la reacció que, si políticament es repeteix a tot-hora, és de dordre doblement en aquests camps de les arts, on els homes semblen, per ventura, triats entre la flor de les nacions.

A-les-hores vingué el post-impressionisme, afecte en tot a la línia pura, despreciant injustament tot efecte de color, tota vibració i tota transparència. Més tart el cubisme es fa campió de la estructura en el sentit del volum i el futurisme després s'aventura per el camí dels somnis i fa un garbuix incalificable de tot plegat. Si en aquest joc no hi vegessim summergits a tants joves de veritable talent, ens creuríem en un circ. Però ara, que sabem de què es tracta, no podem de menys que veure'ns commosos per aquesta espantosa tragedia. Estem més enllà dels camps de la lluita heròica. Ens hem perdut en la més terrible desesperació. Els joves es llencen damunt de les llances amb el pit descobert i amb els ulls clucs.

Deixem riure a'n els ximpls i a'n els ignorants i procurem de fer justícia a'n els desesperats, car el valor dels artistes veritables transpúa a través del cubisme i de totes aquestes tendències; a pesar d'elles si volèu, però transpúa. Per aquests camins disciplinaris i afectats els artistes s'oculten darrera d'una reixa o posen brosses en la seva cara transparent per a despistar. Però un home dotat és als ulls de tot-hom, car el dò costa tant d'ocultar com de posseir.

Acceptem, doncs, els valors personals en cada una d'aquestes tentatives i reconeixem a cada u el seu veritable valor. Sens cap dubte, aquestes darreres tendències són les que més obstacles han posat entre nosaltres i la sensibilitat viva dels seus homes, però tampoc han pogut ocultar la vibració dels dotats, ni construir per als altres la més llunyana cosa que aparenti la presència del dò.

Però ara hem tocat en el límit, el cubisme i el futurisme són la darrera paraula de l'ingeni i de la especulació, darrera d'ells hi venen les ombres de la mort. Les línies s'han bellugat encara darrera d'aquesta disciplina; però més enllà, una línia tirada amb la regla serà una línia morta, mal que sia traçada per Rafael.

Hi hem arribat, i gairebé podríem dir que ens detura el seu tacte cantellut i fret. Per ventura no fou aquèsta la fi mateixa de l'academisme? No s'ha volgut cada vegada cercar una *regla* comú per a acostar les *línies* de l'home vulgar a les *línies* de l'home dotat? Però la teoria ha estat realitzada fins a'n els seus ínfims defectes i l'art que's prometia no ha comparagut. I és que les coses pures no depenen les unes de les altres.

Totes aquestes tentatives d'orientació científica o filosòfica moriràn per això. Perquè totes elles són impotents per a desvetllar un home negat de l'esguard. El valor dels seus homes sempre ha sigut essencialment personal, i Manet, per exemple, no deu el seu valor a l'impressionisme sinó a la seva gràcia. Les coses han tornat a quedar com abans i nosaltres en mig de la plaça plena de confusió. Veu's-aquí la nostra herència; no us diré que sigui en nostre profit, ni que sigui poc ni molt important per a nosaltres, però per ventura no s'en pot deduir una cosa justa? No se'n pot deduir que lo essencial és el dò? No se'n pot deduir que s'ha de cercar allò on és i no proposar-se de dur-lo allà on no n'hi ha, perquè no és atribut dels homes? No pot deduir-se'n que la Naturalesa dóna de sí incondicionalment a'n el artista sincer les seves obres d'avui i el camí de les demà?

Veu's-aquí com a falta de grans artistes s'ha volgut renovar, amb les ciències i amb l'ingeni, lo que solament renovarà la presència d'un home original, capaç de contemplar les coses per primera vegada.

Ja sé que és en aquest indret on s'escau millor objectar, contra lo que jo he dit, aquella sabia i audaciosa dita feta popular que diu que *tots els camins duen a Roma*. I és veritat. Tots els camins duen a Roma a'n el artista veritable, però cap durà a Roma a'n el desposseït del DO.

I és que no són els camins els qui duen a Roma, sinó les cames.

JOSEP ARAGAY.

D'EDUCACIÓ MORAL

Volem dir, amb educació moral, formació integral de l'home; volem dir aquella educació que determina l'home sà i perfect, aquell ésser d'elements tan ben combinats que fa parar la Natura exclamant: Veus-aquí un home. No hi ha res més paradoxal que aquesta educació, i vaig a posar un cas. Un treballador acomplirà una tasca en un riu i es deixa les sabates a la riba. Uns infants de la casa troben les sabates i les amaguen pel goig que tindran després veient l'home com surt de l'aigua, etc. Un pedagog, que en aquest cas ho és qualsevol, s'adona de la malifeta dels menuts i els renya i els dona una lliçoneta de moral i els diu en perfecta pedagogia que si volen gaudir amb la sorpresa de l'home, que li posin a dins de les sabates uns quants cèntims. Està bé, està molt bé. Jo trobo que està molt bé, però tinc una racança. Em sembla que l'amagada de les sabates hauria estat deliciosa. Em sembla que tot plegat no hauria anat tan malament com a colp d'ull apareix. Jo, potser [els hauria deixat amagar les sabates essent *jo secret espectador*. (Vui dir tam-

bé tenint els infants dintre seu el seu *jo secret espectador*).

Mirem els infants que no amaguen les sabates i que a dins hi posen uns quants cèntims. Quin seny! Quin seny més aclaparador! No, no; pot ésser una malifeta. Res de cantellut. Tot ben suau, tot ben fi, tot normal i correcte i sempre anar centrat, anar minvant i no ésser res i desaparèixer i anul·lar-se: sorra de la mar.

Es una obediència de centre de gravetat, una obediència inert.

Nosaltres pensem amb una altra moral. La moral de l'home és una lluita contra el centre de gravetat; és una lluita en la llei contra la llei. Es crea la llei per apuntalar el peu i fer un pas més amunt de la llei. Aquell esplèndid forçar el cel que diu l'evangeli. Són dugues morals, mes nosaltres en parlar d'educació moral pensem únicament amb els esperits que són aptes, que són capaços, que poden ben resistir en normalitat un pesic i una mica més d'heterodoxia.

ALEXANDRE GALÍ.

LLETRES

DE L'HORT I DE LA MUNTANYA, de E. López-Chavarri.—Biblioteca Valencia.

Un llibre català.

Català de Valencia, que vol dir *més valencià*, perquè no defuig la superior unitat catalana.

Jo no sabria deslligar del nostre renaixement l'esforç dels amics de Valencia. Jo els estimo dins la gloria de la creixença de Catalunya per l'esgarrifança nacional que m'encomana la caracterització regional de la literatura llur.

El regionalisme literari és en ells un matic accidental.

Lloem l'elegancia dels valencians, la voluptat olorosa i la transparència gentil del seu esperit tant si escriuen en castellà com si escriuen en català.

Aquesta és una diferencia geogràfica només. A Madrid els anomenen *levantinos*.

A Catalunya cerquem en ells l'arrel humana. I aquesta arrel és la nostra. Una sola llengua i una mateixa nació. La varietat dialectal del

valencià enriquint l'essència i la potencialitat del nostre idioma únic.

Així també els mallorquins s'han incorporat a la nostra literatura.

Catalans de les illes, catalans del continent, entre nosaltres s'han fet impossibles ja les aplicacions localistes de la primera renaixença. Perxò la catalanitat dels poetes i dels escriptors de Mallorca i de Valencia plasma amb millor seguretat el mallorquinisme o el valencianisme respectiu de la seva inspiració. I els que renunciën aquesta plasmació, única forma d'eficacia vital, resten condemnats a les estretors del provincianisme castellanitzant o a la penuria més migrada encara del bilingüisme inadaptat i inadaptable arreu.

A Valencia un exemple d'aplicació localista del regionalisme literari catellanitzant impracticable ens l'ofereix l'intent de Fuster els anys

1827-1830 a l'empendre la publicació d'una biblioteca d'autors valencians sense el sentit de l'idioma, nodrida principalment de traduccions i adaptacions romàntiques i de l'entusiasme de llibreter tornat de París com el barceloní Bergnes de les Cases.

Del bilingüisme inexpressiu, (traducció local del pensament castellà moltes vegades), allí com aquí, com a Mallorca, poden ser-ne exemple els Jocs Florals, algunes revistes fracassades i les primeres agrupacions folk-lòriques o arqueològiques.

Teodor Llorente fou el primer en obeir el sentit de l'idioma. Es ja un poeta català. No és ben bé un catalanista perquè la superació local fou en ell instintiva. Fulguració genial de poeta inconscient més forta que totes les pors i més ample que tots els convencionalismes.

El *Rat Penat* s'acostà més que les altres organitzacions al sentit català. No fou encara una entitat nacionalista, perquè no gosà mantenir purament i implacable el sentit valencià sense pactes amb les coloritzacions espirituals forasteres.

Avui la joventut que fa intransigent afirmació de valencianisme és la joventut fidel a l'ideal de Nació catalana gran. Com més valencianistes, més catalans. Cascún dels actes de valencianisme que propulsen és un acte de catalanisme. No es resignen a la característica de transició que l'Ixart aplicà a l'esperit valencià.

Volen la totalitat de l'ànima catalana.

I aquests poetes de Valencia, el Duràn i Tor-

tajada, el Mustieles, el Daniel Martínez Ferrando, el Puig Espert i el Maximilià Alloça, i aquets escriptors, Eduard Martínez Ferrando, el Ferrandis Agulló i el Trullenque, i aquests homes de les grans empreses del demà com Francesc Aguirre, perquè són integralment valencianistes, pensen, senten i treballen a la catalana. Són, com nosaltres, nacionalistes. Aquesta joventut emprèn la Biblioteca valenciana que ha començat de publicar-se. Un dels capdevaners d'aquesta joventut és l'Eduard López Chavarri. Perxò i per la seva constant producció espiritual i per el prestigi d'un nom guanyat en les lluites de l'esperit li corresponia inaugurar la Biblioteca amb les narracions *De l'horta i de la muntanya*, que motiven aquestes notes.

El Chavarri du a la prosa catalana una flexibilitat peresosa i fina que l'adapta a la sobirana comprensió de la sensibilitat moderna. He dit peresosa per a expressar el corrent del lirisme interior que sab entretenir sense defallences i sab cantar sense exaltada música.

He dit fina per a enaltir la qualitat plàstica de la composició verbal, que traspua els moviments passionals i les agudes sensacions com un cos jovençà, sense mai traïr la gracia ni macular amb brutals estigmes la pell.

Vull dir també lluminosa. Sense colorisme oriental. Sense els tòpics desnets de la moreria indígena. Sense treatralitat.

Lluminosa, senzillament, d'una llum que jo gosaria anomenar simpatia.

J. M. LÓPEZ-PICÓ.

DIETARI ESPIRITUAL

CURSOS MONOGRÁFICS D'ALTS ESTUDIS I D'INTERCANVI.

La segona estació d'aquests cursos, s'és començada.—Com en la primera les aules de l'Institut acullen els estudiosos que, movent-se dins les diverses disciplines que aquests cursos comprenen, troben en ells l'únic lloc on un ver treball d'especialització i d'estudi, omple d'una manera viva i càlida l'impuls i la necessitat, ja apremiant, que sent la joventut catalana per una feina eficaç de col·laboració i un treball de càtedra.

La ineficàcia de les ensenyances universitàries obliguen a un treball extra-universitari, que fóren contents per fer únicament complementari. Aquests cursos omplen, i d'una manera perfecta, una situació ben definida i precisa, en aquest treball. La manca d'una institució catalana, on la ensenyança universatària tingui una organització, formant un conjunt unitari, una articulació, obliguen a que aquesta feina extra-universatària, degui fer-se d'una faisó individual, aïllant totes les energies i les

actuacions de la nostra joventut. I aquests cursos tenen el dò d'aplegar totes aquestes situacions, i d'unir en una col·laboració de treball i un nucli d'estudiosos, tots especialitzats dins d'una mateixa disciplina, movent-se tots dins d'una mateixa feina, i oferint-los-hi motiu de acoplar-se, de compartiment i de col·laboració.

Per això, és que nosaltres volem veure en aquests cursos un inici i un fonament de la futura Universitat Catalana; segurs que el mateix fervor, la mateixa aportació d'aquests, serà el nexce, i tota l'entranya de la Universitat nostra. Segurs, també, que aquest sentit d'especialització i limitació perfet dels cursos, serà ço que informarà aquella, no essent, la nostra ensenyança universatària, fàbrica de credencials, permetent el desplegament d'una indústria, sinó l'aportació viva, eficaç de una joventut, col·laborant i perfeccionant-se, dins d'unes tècniques, cada una disciplina perfeta.

L'Institut d'Estudis Catalans i el Consell de Pedagogia, en organitzar aquests cursos, no han fet sinó seguir d'acord amb els principis sempre informadors de les dues institucions,

donant una nota riquíssima de sentit espiritual.

Les tres series que els componen, són integrades dels problemes més interessants a cadascun dels agrupaments d'estudiosos especialitzats que comencen de formar-se a Catalunya. Punts concrets d'investigació científica, iniciació d'inquietuts de ment, solucions de tècnica, exposicions de temes de les diverses disciplines.

Mentre aquesta valor científica no menys interessant és la valor nacional que representen. Són una dada més a integrar a la nostra cultura. i en dir cultura catalana, i en senyalar aquesta valor nacionalista dels cursos, volem apartar-nos tant dels que creuen en una civilització a base d'un empíric universalisme, com dels que la desitjen reclosa entre fronteres. Es per ço lloable, la idea de l'element director dels cursos, de cridar personalitats d'altres nacions que col·laborin en aquesta tasca essencialment catalana; i vivament simpàtica la savia i càlida col·laboració aportada en ells, pel professor Dorado Montero.

LA REVISTA obligada com és a donar a aquest fet la importància que se li assenyala publicarà recensions i notes, dels cursos, que dins el sentit i la tònica de la publicació, hi tinguessin cabuda; ço és, dels cursos d'En Dorado, de l'Eugeni d'Ors, d'En Manel de Montoliu, i d'En Miquel Vidal, oferint-ne les primeres mostres als seus llegidors.

LA ASOCIACIÓ PROTECTORA DE L'ENSENYANÇA CATALANA

Si alguna cosa de bó ens queda d'aquella minuciosa florida corporativa del nacionalisme sentimental caducat, és aquesta admirable Associació Protectora de l'ensenyança Catalana que ha prè en els darrers anys una vida activa i poixant. Sabem de la seva tasca per la nova persistent d'actuació que la premsa ens diu cada dia. Si això no fos prou la memòria d'enguany ens diria l'obra vasta i heroica que's vé acomplint: subvenció d'escoles, creació de llibres de text, fundació de catedres de català en els Normals de Mestres, difusió de l'ideal de la Biblioteca Popular, i concursos d'Historia, de Geografia, de coneixement de l'idioma. Es una obra severa per la gran responsabilitat que significa. Es una obra

delicada i amorosa per l'element sobre la qual ella s'exerceix. No cal fer-ne la lloança que ella sola sola se la fa amb el triomf. Car d'ahir, que tot just se sostenia, ha passat a l'acció generosa del present, sempre en poixant eclosió. L'obra és d'ella però és també de tots, car no es nodreix d'altra cosa que de la contribució popular. Catalans d'aquí, catalans de l'altra banda del mar, concients de que no podrem fiar-nos del nostre nacionalisme fins que la renacionalització s'hagi fet en les gèneres novíssimes, societat del demà, sostenen l'obra de la «Associació Protectora». Però en el sosteniment no hi són tots com caldria ni menys com caldrà demà que la tasca anirà prenent majors proporcions.

L'eficàcia d'aquesta entitat posa un cop més de manifest la manca d'un organisme capdal que tingués cura de l'expansió de l'idioma i de la difusió de l'ideal nacional en els pobles de llengua catalana. La «Associació Protectora», té la seva obra limitada al problema ja de si prou absorbent de l'escola primària i tota absència d'esforç veí, que tendeixi a amplificar el seu objecte, afeblirà l'intensitat d'acció.

Fins que una solució política més eficaç del nostre nacionalisme no posi en mans de l'entitat capdal del Govern de Catalunya la renovació de l'escola de primera ensenyança, com té ja avui la de l'escola tècnica, la «Associació Protectora» deurà suplir amb una intervenció oficiosa el govern oficial que no tenim. Així, deuria fer una obra silenciosa de penetració en els centres docents d'organització forastera, una obra d'apoi als heròics esforços integralment nacionals de les empreses particulars, una obra, més endavant, de creació d'escoles propies segons els nous corrents de pedagogia, una obra, encara, d'orientació, i una obra sempre d'entusiasme.

Tot això fa, i més encara, la «Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana», car l'abnegació dels seus homes deixa un marge folgat per als oblits de tots. No sabríem parlar de la seva perfecció, puix, si algún defecte hi ha gués en ella, la seva mateixa activitat la n'en purificaria. Però si, direm que amb la seva poixança ens diu novament una lliçó: que la llei natural de les evolucions radica simplement en fer les coses lo més bé possible.

CUSSÓ Sfha.

BARCELONA

Pianos i Pianos mecànics - Reparacions i Cambis - Afinacions -
Vendes al comptat i a plaços - Pianos d'ocasió - Lloguer de
pianos - Venda de cilindros a preu de fàbrica

Unic representant per a Sabadell i Terrassa:

JOAN COMAS - Rambla, 81 - Sabadell

JOAN GORINA SANZ

SABADELL

Llanes, Pentinats i demés Materies Textils

Operacions per compte propi

Importació i Exportació

SECCIÓ DE COMISSIONS

Representació única de les importants firmes:

Pierre Flipo.	TOURCOING (França)
D. Hamilton & Co	BRADFORD (Anglaterra)
Bük & Richter.	LEIPZIG (Alemanya)
Leken Frères	VERVIERS (Bélgica)
E. Bénézech	MAZAMET (França)
A. Lyon.	MADRID (Espanya)

Direcció telegràfica: GORIZANZ - Telefon, 145

Compte corrent amb el Banc de Sabadell : Ponsá i Valls

J. Pagés fill : Fills de Magí Valls (Barcelona)

PUBLICACIONES DE "LA REVISTA"

Administració: CORTS CATALANES, 453, 3.er 1.^a - - BARCELONA

HA SORTIT:

ELS EDITORS I LA LLIBERTAT DE L'ART

DE RAMON RUCABADO

Preu: una pesseta

Es ven en les principals llibreríes

EN PREMSA:

CLEMENTINA ARDERIU

CANÇONS I ELEGIES

MARTÍ CASANOVAS

LA ESCULPTURA CATALANA

MIQUEL POAL AREGALL

AFORÍSTICA FEMENINA

A primers de Maig sortirà un nou volum. La edició serà pulcre i econòmica. Hi han en preparació obres de Josep Aragay, Alexandre Plana, Joaquim Folguera, Carles Riba, J. M. López-Picó, Eugeni d'Ors, J. Farràn i Mayoral, Josep Carner, Josep Leonart, J. M. de Sagarra, Miquel Ferrá, i altres.